

TONE POTOKAR PESNIK IN PREVAJALEC

Tadej Pahor
Univerza v Ljubljani

1 Življenjepis

Tone Potokar se je rodil 13. septembra 1908 v Predolah pri Račni na Dolenjskem. Prvih šest let je obiskoval gimnazijo v Šentvidu, kjer je bil nekaj časa urednik literarnega glasila. Šolanje, ki je trajalo dve leti, je nato nadaljeval na prometni šoli v Beogradu. Od leta 1928 je služboval kot železniški uradnik v Srbiji, Hrvaški in Makedoniji, nato je živel v Zagrebu. Na zagrebški Filozofski fakulteti so mu ponudili mesto lektorja za slovenščino, ki pa ga je zavrnil. Že leta 1929 je pri rosnih 21. letih začel prevajati, pozneje pa se je ukvarjal tudi s publicistiko. Pisal je članke o književnosti za slovenske, srbske in hrvaške časopise.

Prevajal je v vse tri jezike in tudi iz bolgarščine v slovenščino ter na ta način posredoval jugoslovanskim narodom dela njihovih odmevnejših književnikov iz obdobja do modernizma. Po vojni je nadaljeval s prevajalsko dejavnostjo, ki pa jo je leta 1951 prekinil zaradi informbiroja (Gantar, Kerman in Moder 1987, 36). Šele leta 1966 so v *Dolenjskem listu* izšli njegovi novi prevodi. Umrli je 14. maja 1985 v Zagrebu. Gl. tudi Stanonik 2005, Stanonik in Brenk 2008, Uredništvo 1949.

2 Prevajalsko delo

Tone Potokar je bil eden najvplivnejših književnih prevajalcev iz jugoslovanskih književnosti na Slovenskem. Prevedel je približno šestdeset knjig, od teh okrog trideset v slovenščino, ostale pa iz slovenščine v hrvaščino ali srbsščino. Veliko njegovih krajših prevodov iz slovenščine, makedonščine, bolgarščine, hrvaščine ali srbsščine je bilo objavljenih v raznih jugoslovanskih revijah in časopisih. Čeprav se je strinjal, da imajo

južnoslovanski jeziki neko skupno zgodovino, je vseeno menil, da so to različni jeziki. Poudarjal je, da mora biti prevajanje hkrati tudi razlaganje književnosti, zato je svoje prevode pogosto opremil še s spremno besedo ali uvodom, v katerih je pojasnil literarnozgodovinski okvir (Gantar, Kerman in Moder 1987).

Iz srbske književnosti je prevedel *Pokošeno polje* (1935, 1958) Branimirja Ćosića, Jakovljevićevo *Srbsko trilogijo* (1940, 1966), Andričev *Most na Drini* (1948, 1959, 1962, 1963, 1966, 1976, 1980) in *Selitve* Crnjanskega (1963, 1976); iz hrvaške Nazorjeve *Novele* (1946), Božičeve *Kurlane* (1956, 1973, 1976), Šimunovićeve *Novele* (1962) in Krleževe *Eseje* (1961), iz bosanske književnosti pa Samokovlijevo *Salomonovo črko* (1954) in Selimovićevo *Trdnjavo* (1972). Prevajal je tudi druge srbske in hrvaške pisatelje, kot so npr. Ivo Andrić, Hamz Hum in Desanka Maksimović. Zbirka mladinske bolgarske proze, *Pirhi*, ki jo je sestavil in prevedel iz bolgarščine, je predstavljala pravi prevajalski podvig: v njej je prevedel kar 25 besedil 21 pisateljev, knjiga pa je vsebovala še ilustracije najboljših slovenskih grafikov. Poleg tega je prevedel še dela 19 bolgarskih avtorjev, ki jih je zbral v *Bolgarskih novelah*, ter deli Pelina *Jaz, ti, on* (1947) in Jovkova *Ko bi mogle govoriti* (1951).

Pomemben je njegov prevod knjige *Bachovi huzarji in Iliri* Janeza Trdine v hrvaščino, ki ga je izdal Grafički zavod Hrvatske, in prevod Pregljevega *Plebanus Joannes* v srbsčino, ki je izšel leta 1979 pri založbi Matice srpske. Znana je tudi njegova prepesnitev pesmi *Prebrojavanje preživjelih* Valentina Polanška, ki je izšla v časopisu *Oko* (Gantar, Kerman in Moder 1987, 22).

Pri prevajanju se je Potokar prilagajal ciljni kulturi in jeziku ter svoj prevod prilagodil pričakovani recepciji romana v drugačnem jezikovnem in kulturnem okolju.

Relevantna sta tudi njegova teoretična prispevka »O prevajanju iz slovenščine v srbohrvaščino in narobe« in »Poglavje o prevajanju«. V prvem prispevku Potokar oriše zgodovino prevajanja iz srbohrvaščine v slovenščino in obratno, razloge za pozni razcvet prevajanja srbske in hrvaške književnosti v slovenščino ter število potencialnih kupcev te literature v Ljubljani. Drugi prispevek, ki ga je Potokar objavil v reviji *Novi svet III* leta 1948, pa predstavlja kritičen pogled na dejavnost prevajanja. V prispevku Potokar izpostavlja predvsem nesistematičnost prevajanja, zaradi katere nastajajo nekvalitetni prevodi. Moti ga dejstvo, da lahko kdorkoli v naglici prevaja karkoli, in premajhno družbeno zavedanje o pomembnosti prevoda in prevajalcev. V tem članku zapiše: »[N]aše revije [se ...] sploh ne zmenijo več za prevode [...] zadnja tri leta ni še nihče sistematično pregledal in ocenil vsaj najpomembnejša prevedena dela. Zlasti prevajalcev iz ruščine je sila veliko, pa bi bilo rešetanje prevodov več kakor zaželeno. Dandanašnji, ko je umetniški prevod posebej visoko cenjen, saj so vpeljene celo zvezne nagrade zanj, bi morala tudi uredništva revij vsaj malo skrbeti, da bi poklicani spregovorili o prevodih in prevajalcih. Samo zato, ker se prevaja s tako naglico in nesistematično, ker lahko prevaja kdor koli in kar koli, smo danes priča raznim nemogočim prevodom.« (Potokar 1948, 875) Gl. tudi Gantar, Kerman in Moder 1987.

3 Avtorsko delo

Iz časopisa *Oko* so znani njegovi članki – kritični zapisi o antologiji bolgarske književnosti (npr. »*Nerazumljiv odnos*«, »*Ratio ali racija*«) in razni nekrologi (Cirilu Kosmaču, Janezu Trdini, Mišku Kranjcu). Težko je ugotoviti, kdaj se je Potokar začel zanimati za Bolgare in bolgarsko književnost, vsekakor pa je bilo to že v obdobju gimnazijskih let, tj. proti koncu dvajsetih letih 20. stoletja (Gantar, Kerman in Moder 1987, 33). Objavil je več člankov o posameznih bolgarskih pisateljih (npr. Botev, Vazov, Pelin, Jovkov, Petkanov idr.), ki so izhajali v *Slovenecu* v letih 1936 in 1937. Gl. tudi Gantar, Kerman in Moder 1987, 23.

Tone Potokar je bil za slovensko književnost relevanten predvsem zaradi svojega prevajalskega opusa, ki obsega prevode številnih literarnih del iz treh južnoslovanskih jezikov, in sicer hrvaščine, srbsčine in bolgarščine, v slovenščino in prevode osrednjih slovenskih literarnih del v južnoslovanske jezike. S svojim prevajalskim delom je pomembno krepil kulturne stike med narodi socialistične Jugoslavije.

4 Bibliografija

- Gantar, Kajetan, Frane Jerman in Janko Moder. 1987. *Potokarjev zbornik*. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Janež, Stanko. 1957. *Zgodovina slovenske književnosti*. Maribor: Obzorja.
- Potokar, Tone. 1948. »Poglavje o prevajanju«. *Novi svet* III: 872–876.
- Stanovnik, Majda. 2005. *Slovenski literarni prevod: 1550–2000*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Stanonik, Tončka in Lan Brenk, ur. 2008. *Osebnosti: veliki slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Uredništvo. 1949. »Potokar, Tone (1908–1985)«. V *Slovenski biografski leksikon*, 7. zv., *Peterlin – Pregelj C*, uredil France Kidrič. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi452844/#slovenski-biografski-leksikon>.